HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

על גבי חרס. שהסיקו: **מופר.** דכבוי ליכא והבערה נמי ע"י שינוי היא כלאחר יד וליכא איסורא דאורייתא: **דקמוליד ריחא.** שנכנס בחרס שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה: **סחופי כפא אשירא.** לכפות כוס מבושם על השירים של מלבוש להכניס בהן ריח הבושם שבכוס: **אסור.** דקא מוליד ריח בשירים: **מאי שנא ממוגלו ומריח בו.** דתניא [ג] במשילין גבי עלי בשמים מוגלו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו או קוטמו ריחא מקום הקטימה לא ונותן ריח ובתלושין קמיירי: **רבא אמר על גבי גחלת נמי מופר.** כשמואל דאוכל נפש הוא עשון פירות זה ושוה לכל נפש ואי משום כבוי והבערה ואולודי ריחא מידי דהוה אבשרא אגומרי דאיכא כל הני ושרי: **קטורא שרי.** כן דרש להם ולא פירש דבריו: **אי קטורא בידי.** שעושין לבתי שוקים ולבתי ידים של חלוקי הנשים שמקמטין אותן על עץ חלק או על אגודה של קשים וקורין אופרונגיי"ר מעשה אומן הוא ואסיר. וקטורא לשון קשר: **ואי קטורא.** לשון קטור הכבשן [ד] **דהייטו לעשן: אסור משום דמוליד ריח.** והיכי דריש דשרי: **בשרא אגומרי.** מוליד נמי ריח בפחמין: **אלמלא תודום אתה.** חכם גדול ונכבד: **קדשים שלקא דעתך.** מאי קרוב להאכיל קדשים איכא היאך יכולין להיות קדשים ואין אדם מקדישן: **אימא כעין קדשים.** והכי שלחו ליה שאתה מאכיל את ישראל כעין קדשים והרוחה אומר הוקדשו לפסח: **מתני' פרסו יוצאה.** בשבת: **ברצועה שבין קרניה.** לנוי ואמור רבנן משמוי הוא ואינו תכשיט לה: **ומקרדין.** איטרילי"ר במגרדת של ברזל ששיניה דקות ואע"ג דעביד חבורה: **ברחים שלהן.** כעין אותם שלנו: **מקרצפים.** במגרדת של עץ ששיניה גסות ואין עושה חבורה: **גמ' כמאי קא מיפלגי** כולה ליטנא לא גרסי' וה"ג **ושלא מחלוקות בדבר ר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף קרלוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן אטו קרוד ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר לה כר' שמעון דאמר דבר שאינו מתכוין מותר ובין קרוד ובין קרצוף שרי אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה הלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו:**

מתני'

על גבי חרס מותר. פי' רש"י משום שאין כאן כבוי ואי משום הבערה הוי הבערה כלאחר יד ושרי לעשותה ביום טוב והר"ר יצחק פירש דשפיר הוי הבערה כדרכה ומ"מ שריא דקסבר דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב וכן ומשמע בירושלמי [דמשילין] מהו לאדלוקי נר של בטלה ביום טוב ר' יוסי אסר ורבנן שרו והטעם מאן דאסר סבר דהבערה לחלק יצתה והוי מלאכה ואסור לעשותה בי"ט ומאן דשרי סבר דללאו יצתה [ה] והבערה שלא לצורך מותר לעשותה בי"ט ולא הוי אב מלאכה ומיהו התם קאמר לא תאסור ולא תשרי ומכאן יש ליזהר מלעשות הבערה שלא לצורך כדקאמרינן בירושלמי לא תאסור ולא תשרי ומכל מקום על גבי גחלת אסור לפי שיש כבוי עם הבערה דלכולי עלמא האי לא שרי הואיל דאין זה דבר השוה לכל נפש ואפי' למאן דשרי הבערה שלא לצורך כלל בירושלמי הייטו לפי שיטתו פעמים לצורך אוכל נפש אבל כבוי לבעולם אינו לצורך תקון אוכל נפש ודאי אסור לכולי עלמא בי"ט ורבא דשרי אף על גבי גחלת הייטו משום דחשיב ליה דבר השוה לכל נפש דאם היו עשיריים לריכין הן לכך:

תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה

ובו'. ותימה והא ר' אלעזר בן עזריה היה אחר חורבן הבית טובא דהא רבן גמליאל היה נשיא קודם ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל היה לאחר חורבן הבית דהא רבן יוחנן בן זכאי היה עושה תקנות מיד לאחר חורבן הבית משום דרבן גמליאל לא הגיעו ימיו להיות נשיא כדאמר משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי ואח"כ רבן גמליאל ואחר כך ר' אלעזר ור' אלעזר לא היה כי אם בן שמנה עשרה שנה כשהיה נשיא ונשיאותו לאחר חורבן ואמרינן בבכורות (דף נג.) דלאחר חורבן נתבטל כל מעשר בהמה [א] ואם לומר דלא נתבטל נאלתר כי אם לאחר זמן אי נמי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית היה מעשר אי נמי לאו דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית [ב]:

ושלש מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרצוף ובו'.

פירש ר"י דהלכה כר' שמעון שמתיר ודוקא במגרדת של עץ דאין עושה חבורה אבל במגרדת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דפסיק רישיה ולא ימות הוא שתולש שערות [ג] משום

צב א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ו טוש"ע א"ח סי' תקיא סעיף ד בהג"ה:

צג ב מיי' שם טוש"ע שם:

צד ג מיי' פ"ח מהל' יו"ט הל' יד [ופכ"ב מהל' שבת הל' כב] טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ה וסי' תקמג סעיף ג:

צה ד מיי' פ"ד מהלכות י"ט הלכה טז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקכג סעיף א:

צו ה מיי' שם פ"ג הל' יב טוש"ע א"ח סי' תקד סעיף א:

צז ו מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף א:

רבינו חננאל

ר' ירמיה אמר ע"ג חרס מותר. רבה ורב יוסף אמרי אפילו ע"ג חרס אסור משום דמוליד ריחא. וכן שחוטי כסא אשיראי. ואקשינן עלייהו מ"ש מהדס דתניא מוללו ומריח בו קוטמו ומריח בו. ופרקינן גבי הדס ריחא מיהא איתא ואוסופי מוסיף עלה, הכא מוליד ריחא. **רבא** אמר ע"ג **גחלת** לעשן פירות מותר, מידי דהוו אצליית בשר ע"ג גחלים שאע"פ שתחילתו מכבה וסופו מבעיר שרי. **דרש רב גבי הא קיטורא** שרי, ואמר אמימר אי (איכא) [קיטורא] בידי מעשה אומן הוא ואסור. אי לעשן פירות הא מוליד ריחא ואסור. **ואסיקנא** אמר רב אשי אנא אמריתה ניהליה לרב גביהא ומשמא דגברא (רבא) [רבה] אמריתה ניהליה, והוא רבא דאמר לעשן שרי מידי דהוה בישרא אגומרי. **ומסקנא** דשמעתין לגמר את הבית ר"ג מתיר וחכמים אוסרין, וקי"ל כחכמים. ולעשות מוגמר להריח ולגמר כלים לא איתפרש דשרי. והלכתא בכולהי אסור, בר מעישון הפירות שהוא מותר. **ועושין גדי מקולס בלילי פסחים וחכמים אוסרין.** ירושלמי, תנא אי זהו גדי מקולס, כולו צלי ראשו על כרעיו ועל קרבו. מקצתו שלוק ומקצתו צלי או מבושל אין זה גדי מקולס. לילי יו"ט של פסח עושין עגל מקולס, לילי עצרת ולילי סכות עושין גדי מקולס. תודוס איש רומי הנהיג את ישראל לאכול גדי מקולס לילי פסחים, שלחו לו חכמים אילולי לאו תודוס אתה גזרנו עליך נידוי. **תוספתא** שהיו קורין אותן פסחים. ואמרו לו, שהמאכיל לישראל כעין קדשים בחוץ, בר נידוי הוא. [**מתני'**] **ג' דברים ר' אלעזר בן עזריה מתיר חכמים אוסרין, פרתו היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה.** ירושלמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו אפילו להימשך בה חכמים אוסרין. תנא ר' יונה בן פזי דברדיליה, אמרו לו או העבר רצועה מפרתך, או עמוד מבינותינו. אמר רב יוסי בר' בון שהיה מתריס כנגדן. א"ר חנינא פעם אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצומות. תנא לא היתה

מסורת הש"ס

א) [מו"ק י:] ע"ש תוס' ד"ה קיטורי דגרסי בירי בר"ש, ב) [שבת קלד.], ג) פסחים נג. ברכות יט. [תוספת' פ"ב ע"ש], ד) [עדיות פ"ג מי"ב], ה) שבת נד:, ו) [פסחים יח:], ז) שבת נד:, ח) [פסחים יח: תוספ' פ"ב], ט) [עירובין עה. וש"נ], י) [שבת מג: וש"נ], כ) [שם וש"נ], ל) [לקמן בהמצ"ל דף לג:], מ) [בראשית יט], נ) [וע"ע תוס' שבת נד: ד"ה הוה וכו' ומש"כ שם על הגליון],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה על גבי וכו' ומאן דשרי סבר דללאו יצתה ולא הוי אב מלאכה והבערה שלא לצורך מותר לעשות ביום טוב ומיהו:

גליון הש"ס

מתני' אבל מקרצפין. עי' שבת דף נג ע"א תוס' ד"ה מהו ליתן ומו"ק דף י ע"ב תוס' ד"ה ואין מוגעין:

לעזי רש"י

אופרונצי"ר [פרונצי"ר]. לקפל (קפלים בשפת הבגד לנוי). אישטרילי"ר. לסרק במסרק.

מוסף רש"י

תודוס איש רומי. ישראל משום שהיה כרומי (פסחים נג.). גדי מקולס. צלוי ראשו על כרעיו ועל קרבו כצלית הפסח, דתניא במילד טולין (פסחים עד.) ר' עקיבא (לפניו ר' טרפון) קורהו מקולס לפי שאולה כרעיו מוקם לו בגדו כמשא כלי זינו בגדו, כוכב נתשא בגלית (ש"א יז) תרגומו קולסא דנתשא (פסחים נג. וכעי"ז ברכות יט.). **בלילי פסחים.** זכר לפסח שאולהו שלם, שנאמר בו על כרעיו ועל קרבו (ברכות יט.). אלמלא תודוס אתה. אלא תשוב (פסחים נג.). **כעין קדשים.** שהוא קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחוץ, שהרואה סבור שהקדישו לשם פסח (ברכות יט.). **מקרצפין.** בכלי ששיניו גסות ואינו עושה חבורה, דאינו בנעלי חיים אב מלאכה היא (פסחים יא:).

מוספ תוספות

א. מפני התקלה א"כ בזמן הבית הוה מעשר ומסתמא בן י"ג שנה היה כשעיישר וא"כ מאי קאמר דהוה מעשר כל שתא ושתא דע"כ לא היה בשעת חורבן הבית לכל היותר כי אם בן י"ד או ט"ו. תוס' שבת נד: ד"ה הוה. וע"ש עוד. ב. בשביל מס. מר"פ. ג. דומיא דמה שאמרו (נזיר מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. רשב"ם.

שלו של שכינתו היתה, וכי ננענע אדם על שכינתו, א"ר קריים ללמדך שכל מי שספק בידו למחות ולא מוחה קלקלה תלויה בו. **ומקרדין את הבהמה ביו"ט.** ת"ר איזהו קירוד, כינים של בהמה, כגון תולעים קטנים תפוסין בעור הבהמה שאי אפשר להסרם אלא בחבורה, קרצוף גדולים ואין עושין חבורה. וג' **מחלוקות בדבר**, ת"ק דהוא ר' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר, וקירוד דעביד חבורה, כיון דלא מתכוין הוא שרי, כ"ש קרצוף דלא עביד חבורה. ור' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור כו'. ורבנן דאמרי אין מקרדין אף לא מקרצפין, סברי לה כר' יהודה ומחמרי. **ואסיקנא** אמר רב נחמן הלכה כר"ש דסבר דבר שאין מתכוין מותר שהרי ר' אלעזר בן עזריה מודי לו.